Jen zdravá půda dává zdravé rostliny

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ) nedávno uspořádal seminář týkající se integrované ochrany rostlin (IOR), která je v současnosti často skloňována v souvislosti s nadměrnou mírou chemizace zemědělské výroby. Prvky integrované ochrany umožňují za určitých podmínek snížit umělé vstupy do prvovýroby a tím stabilizovat produkci a snížit tak závislost na hnojivech a pesticidech. Navíc od roku 2009 existuje směrnice 2009/128/ES o udržitelném používání přípravků na ochranu rostlin (POR), kde je pojem IOR definován a shrnut do osmi obecných zásad, které by měli pěstitelé od roku 2014 respektovat. Uvedl to ústřední ředitel ÚKZÚZ Daniel Jurečka, který odpověděl i na další otázky týdeníku Zemědělce.

Zuzana Fialová

Jaké má vůbec integrovaná ochrana rostlin postavení?

Integrovaná ochrana rostlin v současné době představuje systém provázaných prvků, které byly a jsou řadou zemědělců již dodržovány, a to i bez ohledu na nově vzniklou povinnost. V ČR musí pěstitelé dlouhodobě dodržovat celou řadu omezení vztahující se k vodám, vodním organismům, včelám apod. Hlavní linií, kterou by se měla IOR v prvních letech po zavedení ubírat, je zvyšování povědomí o alternativních řešeních problémů na poli a možnostech ochrany založené na kombinaci preventivních a přímých opatření. Dalším krokem je pak posílení kvality půdy podporou vstupu organické hmoty a vytváření podmínek, které by omezily půdní degradaci na naprosté minimum. Tento prvek jde sice nad rámec IOR, ale tvoří základní předpoklad pro následné kroky. Vždyť jen zdravá půda může produkovat zdravé rostliny, které pak snadněji snáší stres a lépe odolávají tlaku škodlivých organismů.

Mohl byste přiblížit situaci ve spotřebě přípravků na ochranu rostlin?

Celkový objem spotřeby přípravků na ochranu rostlin v přepočtu na jeden hektar pěstební plochy je v České republice nižší než ve většině zemí západní a jižní Evropy. Ze samotného objemu spotřebovaných přípravků je ale těžké vyvozovat závěry bez analýzy ochrany u jednotlivých plodin. Obecně se jeví, že intenzitou používání přípravků na ochranu rostlin nepatří Česká republika mezi evropské favority.

Nejdůležitější je, aby se povolené přípravky na ochranu rostlin používaly bezpečným způsobem, to znamená v souladu s návodem k použití. Ochranný zásah by měl být co nejefektivnější co do vhodného termínu aplikace, nejvhodnější dávky, počtu aplikací apod. K tomu je třeba dostatečné povědomí pěstitele o plodině, škodlivém organismu a jeho vývoji a rovněž o požadavcích na správnou a bezpečnou aplikaci. Jen tak je možno zabránit zbytečnému a neefektivnímu používání přípravků. ÚKZÚZ se snaží na tuto oblast zaměřovat a poskytovat pěstitelům dostatek informací, ať již prostřednictvím internetových stránek a publikací, nebo pořádáním seminářů, konferencí a článků v odborných časopisech. Zároveň provádíme kontroly, zda pěstitelé postupují při aplikaci přípravků v souladu s platnými právními předpisy.

ÚKZÚZ se zabývá i kontrolou v oblasti dovozu a vývozu rostlin. S jakými požadavky jsou největší potíže?

ÚKZÚZ provádí dovozní rostlinolékařskou kontrolu z důvodu zabránění zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů na území ČR (EU), kde mohou způsobit významné ekonomické ztráty nebo poškodit životní prostředí. Dovozní rostlinolékařskou kontrolu upravují paragrafy 21 až 27 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, ve znění pozdějších předpisů. Seznam komodit, které této kontrole podléhají, je uveden v příloze číslo devět vyhlášky č. 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlékání škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška koresponduje s podmínkami dovozu uvedenými ve směrnici Rady 2000/29/ES a další změny dovozních podmínek jsou řešeny v rámci rozhodnutí komise, například dovoz některých rostlin a ovoce z Indie, dovoz zeleniny z Ghany, *X. fastidiosa*, *A. glabripennis*, obalový materiál z Číny atd.

■ Otázky pro ...

... Daniela Jurečku, ústředního ředitele ÚKZÚZ

V roce 2015 bylo provedeno celkem 2011 dovozních kontrol. Musíme vzít v úvahu fakt, že ČR je uvnitř území EU a dovoz se uskutečňuje pouze přes letiště a celní poštu a spoléháme se spíše na provádění kontrol na vnějších hranicích EU. Počet dovozů má stabilní úroveň, dochází však ke změnám v počtu dovozů z jednotlivých států. A s jakými potížemi se potýkáme? Některé státy nejsou schopny garantovat splnění fytosanitárních podmínek při dovozu do EU a u některých států dochází k omezení dovozu z důvodu záchytu falzifikátů rostlinolékařských osvědčení. Největší podíl na dovážených komoditách mají nadále rostliny určené k pěstování (rozmnožovací materiál), ovoce, zelenina a řezané květiny. V loňském roce byly u několika desítek zásilek zjištěny závady, bylo nařízeno zásilky vrátit do země původu nebo byly zničeny (spálením nebo uložením na řízenou skládku). Závady zahrnovaly jak výskyt regulovaných škodlivých organismů – *Gymnosporangium asiaticum*, *Liriomyza* sp., *Thrips* sp., *Tephritidae*, *Monochamus* sp., tak závady v dokumentaci, jako je chybějící rostlinolékařské osvědčení, absence splnění zvláštních požadavků a falzifikáty dokumentů. Při kontrolách se inspektoři zaměřují i na kontroly zásilek, které nepodléhají povinné dovozní rostlinolékařské kontrole, a i zde byly nalezeny škodlivé organismy. Jako příklad lze uvést háďátka rodu *Meloidogyne* sp. na zelenině.

U vývozních šetření je situace odlišná, vývoz se uskutečňuje s různou intenzitou prakticky do všech států světa a tyto státy mají různé podmínky pro dovoz těchto komodit. Oproti předcházejícím rokům došlo ke snížení celkového počtu odbavených zásilek. Důvodem jsou jednak změny ve fytokaranténích podmínkách, kdy na některé zpracované komodity tento doklad již není vyžadován, dále zákazy dovozu některých komodit a rovněž z důvodu problémů s vývozy do Ruské federace a na Ukrajinu. I nadále dochází ke změnám ve vývozu některých komodit do Ruské federace. Jako příklad může být požadavek na omezení certifikace řezaných květin původem z Nizozemska. Pro vývoz do několika států zpracováváme podklady pro tzv. Pest Risk Analysis, která slouží k vyhodnocení rizika zavlečení regulovaných škodlivých organismů na vyvážených komoditách a vede k povolení dovozu do dané země. Takto byly zpracovány podklady pro vývoz jablek, sladu, chmele a zrnin do Vietnamu, dále pro vývoz jablek do Indie a sladu do Číny. I v rámci vývozních šetření bylo na několik desítek zásilek odmítnuto vystavit rostlinolékařského osvědčení. Většina závad se však řeší s vývozcem na místě a po odstranění problému je zásilka osvědčením opatřena. Na tomto úseku ÚKZÚZ sleduje neustále fytosanitární podmínky dovážejících států a seznamy regulovaných karanténních škodlivých organismů. Veškeré aktuální informace zpracováváme do formy zpráv, které jsou zveřejňovány na webových stránkách ÚKZÚZ a nově i na facebooku.

Mohl byste zhodnotit kontroly cross compliance za poslední období?

Zjednodušeně lze říci, že cílem nastavených pravidel v oblasti zdraví lidí, zvířat a rostlin je prevence, eliminace nebo snížení rizik pro zdraví lidí, zvířat a rostlin, která se mohou v zemědělské praxi (od prvovýroby až po konečného spotřebitele) objevit. Zkušenosti za dobu provádění úředních kontrol pravidel podmíněnosti v ČR v návaznosti na objem zjištěných pochybení ukazují, že povědomí zemědělských prvovýrobců je v tomto směru na dobré úrovni. Za období 2009 až do konce roku 2015 bylo ÚKZÚZ provedeno celkem 10 134 kontrol cross compliance (plánované, mimořádné, následné) u 4737 subjektů. To v průměru představuje minimálně dvě kontroly podmíněnosti na jednoho žadatele, což z našeho pohledu vede k mírnému snížení administrativní zátěže pro samotné zemědělce v komunikaci s jednotlivými dozorovými orgány, neboť v plánování kontrol se ÚKZÚZ snaží tyto kontroly v maximální možné míře slučovat.

V uplynulém roce bylo ústavem realizováno celkem 1994 kontrol podmíněnosti, kdy v rámci kontrol vstupů do půdy, krmiv a používání POR bylo u 59 subjektů v 67 případech inspektory konstatováno porušení stanovených pravidel podmíněnosti z oblastí životního prostředí, veřejného zdraví, zdraví zvířat a rostlin. Oproti roku 2014 se však v těchto prověřovaných oblastech jedná takřka o shodný počet záchytů (58 porušení v roce 2014). Z výsledků kontrol je zřejmé, že největší problémy mají zemědělci s dodržováním požadavků z oblasti používání POR daných nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 1107/2009, následované nedodržováním třetího standardu takzvaného dobrého zemědělského a environmentálního stavu číslo tři (ochrana podzemních vod proti znečištění).

V návaznosti na nové nastavení zemědělské politiky 2015+ nejsou ústavem v systému přímých plateb již prověřovány požadavky kalové směrnice (dříve SMR 3) a dále neprobíhají kontroly minimálních požadavků pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin (dříve SMR 5a a SMR 8a). Tyto minimální požadavky však zůstávají nadále platné pro splnění podmínek v agroenvironmentálních opatření a agroenvironmentálně-klimatických opatření v rámci Programu rozvoje venkova na období 2014–2020. ■

roľnícke noviny

Vidiecka platforma presadzuje deväť priorít

Predstavitelia Vidieckej platformy v utorok po prvý raz oficiálne rokovali s ministerkou G. Matečnou

K organizáciám agrárnej samosprávy, ktoré v ostatnom období zaslali svoje pripomienky na MP RV SR ohľadne formulovania Programového vyhlásenia vlády SR, sa pridala aj Vidiecka platforma. O prioritách, ktoré by podľa predstaviteľov Vidieckej platformy (VP) nemali v novom programovom vyhlásení vlády chýbať, informovali predstavitelia VP v utorok novinárov v Bratislave.

„Po poldruha roku od nášho vzniku sme rešpektovanou organizáciou, a budeme pozývaní na rokovania s predstaviteľmi MP RV SR," konštatovala v úvode tlačovej besedy Anna Balková, ktorá vo Vidieckej platforme zastupuje rodinné farmy. Prezidentka tohto subjektu Lucia Gallová uviedla, že Vidiecka platforma predstavuje zoskupenie organizácií, ktoré podporujú trvalo udržateľný život na vidieku. V súčasnosti je vo Vidieckej platforme združených 26 partnerských organizácií, ktoré zastupujú zhruba 900 individuálnych členov.

Na nastávajúce obdobie, ktoré sa v podstate kryje s predpokladaným funkčným obdobím novej vlády a novej ministerky pôdohospodárstva, si Vidiecka platforma stanovila deväť priorít. V utorok ich na prvom rokovaní predstavila ministerke pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Gabriele Matečnej. Podľa slov Anny Balkovej sa Vidiecka platforma bude snažiť dosiahnuť napríklad zmenu v pravidlách prenájmu poľnohospodárskej pôdy. Konkrétne jej pôjde o to, aby sa pri nájomných zmluvách odstránila automatická prolongácia zmlúv, uzatvorených na dobu určitú. „Nazdávame sa, že v súčasnosti je nájomné právo nadradené vlastníckemu právu, a to chceme zmeniť," uviedla A. Balková.

Lídri Vidieckej platformy sa v nastávajúcom období chcú pričiniť aj o väčšiu transparentnosť pri čerpaní dotačných prostriedkov

Foto Bohumil Urbánik

Vidiecka platforma sa bude usilovať aj o zrušenie dane z pôdy, o zjednodušenie legislatívy v oblasti farmárskeho spracovania poľnohospodárskych komodít živočíšneho pôvodu a v uvádzaní takto spracovaných komodít na trh. Vidiecka platforma sa zasadí o vznik spoločných prevádzkární a malých spracovní komodít živočíšneho pôvodu; avšak aby sa tak stalo, na to treba najskôr upraviť legislatívu. Predstavitelia Vidieckej platformy by v tejto súvislosti uvítali, ak by na MP RV SR vznikol príslušný odbor, ktorý by sa venoval farmárskej problematike a pomáhal by malým a mladým farmárom.

Lídri Vidieckej platformy sa v nastávajúcom období chcú pričiniť aj o väčšiu transparentnosť pri čerpaní dotačných prostriedkov. Privítali by, keby sa pravidelne zverejňoval zoznam žiadateľov o tieto finančné prostriedky, vrátane bodového ohodnotenia projektov.

K ďalším požiadavkám Vidieckej platformy, s ktorými predstúpili aj pred novú ministerku pôdohospodárstva, patrí vytvorenie právneho rámca, slúžiaceho na odstránenie dvojitých deklarácií či nastavenie takých pravidiel, aby poľnohospodárska pôda mohla byť nadobúdaná len aktívnymi poľnohospodármi, a aby sa nestávala – ako sme toho v súčasnosti často svedkami – prostriedkom na bezpečné uloženie voľných finančných prostriedkov.

„Budeme pozorne sledovať, čo z našich priorít nájde uplatnenie v chystanom Programovom vyhlásení vlády SR, a potom aj to, ako sa toto vyhlásenie bude uplatňovať v každodennej praxi," sľúbili na tlačovej besede v Bratislave predstavitelia Vidieckej platformy.

Bohumil Urbánik